

Історична довідка про будівлю центрального корпусу (№ 1) Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ

Готель «Чорний орел» («Schwarzer Adler»)

На розі Центральної площі (Ringplatz) та вулиці Університетської стоїть велика 4-поверхова кам'яниця, яка побудована ще в австрійську добу. Це один із найдавніших готелів Чернівців, назва якого була «Чорний Орел».

Спершу то була одноповерхова будівля, заїжджий двір (кінець XVIII ст. – початок XIX ст.). В середині були конюшні, де можна було залишити коней на ніч. Першим власником був німець Ніколай Фелькнер. Йому належала частина землі майбутньої площі, яку він віддав безкоштовно місту.

В першій половині XIX сторіччя готель був перебудований, потім ще добудовувався. Пізніше завдяки своєму відкритому розташуванню в центрі міста, безпосередньо на площі Рінгплац (Ringplatz), готель став частиною архітектурного ансамблю, який створювався з кінця 1840-х років. Ця будівля вважається першою на площі (лише другою стала Ратуша).

У 1862 році було прийнято рішення про добудову двох поверхів. Як повідомляла газета «Недільний листок», яку видавав Е.Р. Нойбауер, «У вись здіймуться три поверхи, які репрезентуватимуть майбутню велич Чернівці Власник готелю Шьоц подбає у майбутньому навіть про танцюристів і влаштує залу для проведення балів». Чернівці тоді чекали на залізницю, тому й добудову здійснювали в аркадовому стилі, як і тодішню будівлю вокзалу. Не виключено, що до проектів цієї реконструкції був причетний львівський архітектор Юліан Захаревич. Після перебудови готель став найпрестижнішим, де на першому поверсі розташовувались ресторан, кафе та бар: усі знамениті гості та урядовці, що приїжджали до Чернівців, зупинялись саме тут.

Готель посідає знакове місце в історії Буковинської культури, зокрема театру і літератури. В сер. XIX ст. зала готелю слугувала сценою для театральних вистав, які давали заїжджі творчі колективи. Коли Юрій Федькович повернувся у серпні 1859 р. з італійського походу до Чернівців, то спершу мешкав у цьому готелі. У листопаді 1868 року в газеті «Czernowitzer Zeitung» писали: в готелі «Schwarzer Adler» проживали Михаїл граф Кочубей – поміщик з Одеси, Августіна Брессант – дружина рантьє з Парижа, барон фон Мустьяца – землевласник з Садагури.

Наприкінці XIX ст., коли Чернівці переживали золоту добу, сюди заїжджало чимало знаменитостей. Тут зупинявся в апартаментах Шолом-Алейхем. Письменник жартівливо називав готель «Чорним Півнем». Під час мандрів 1890-93 рр. письменник відвідав Париж, Відень, Чернівці. Ці поїздки дали вдосталь матеріалу для створення образів підприємців, спекулянтів, біржовиків, пихатих багатіїв і жалюгідних «гендлярів повітрям». У властивому йому гуморі він згадує: «Черновіц – столиця Буковини. Посеред ринку, звернений вікнами до магазинів і крамниць, гордовито височіє вельми поважний готель під вивіскою «Чорний Півень», який чекає не дочекається гостей. Хай допоможе йому Бог, бо від мандрівної трупи «Гольцман, Швалб і ко» «Чорному Півню не розжитись» (роман «Блукаючі зірки»)). Тут зупинялась Христина Алчевська, яка була під враженням від творів Ольги Кобилянської, особисто познайомилась з панею Ольгою в серпні 1906 р., коли з мамою спеціально приїхала з Відня до Чернівців і затрималась на кілька годин. Та зустріч дуже зблизила 2 письменниць і відтоді вони листувались багато років.

У готелі «Під Чорним Орлом», який тоді розташовувався на розі Рінгплац 5 та Темпельгасе 1, також були різні магазини, які у своїх рекламних оголошеннях розміщували назву готелю «Schwarzen Adler» (наприклад, годинник Саломон Ерліх, магазини чоловічої, жіночої та дитячої моди, такі як Teitler&Sternberg або À la Ville de Paris Генріха Секлера). У 1904 році готель зазнав капітальної реконструкції. Відтоді для гостей був доступний «вишуканий салон для купання», а для «святкових вечорів, вечерь, весіль та інших заходів були нещодавно обладнані й найелегантніші салони та зали».

Маємо відомості, що в готелі зупинявся російський оперний співак (бас) Федір Шаляпін (емігрував до Франції в 1922 році). У історичному плані цей готель цікавий також тим, що тут давав концерт у 1918 році хор січових стрільців, яким керував громадський діяч, композитор і диригент багатьох відомих стрілецьких пісень Михайло Гайворонський (емігрував до США в 1923 році, де заснував у Нью-Йорку Українську музичну консерваторію).

Пізніше, восени 1929 р., вже у міжвоєнний час, тут зупинявся і писав свої романи кумир естради ХХ ст. композитор і поет Олександр Вертинський. У нього тут було безліч друзів-музикантів та художників. У книзі «Мої європейські гастролі» він пише у спогадах: «Після довгих виснажливих гастролей вчора я прибув до містечка Чернівці. Тут маю дати 2 останні концерти. Це маленьке європейське містечко неможливо зрівняти ні з Берліном, ні з Прагою. У ньому є свій неповторний шарм, де витончена архітектура у стилі модерн та бароко. Міські галасливі базари, жидівські крамнички, ресторани, в яких завжди бурлило життя, тутешніх городян. Про готелі це особливі спогади. Мені доводилось неодноразово зупинятись в готелях «Брістоль» та «Чорний Орел». Тут була вишукана кухня і особливі страви, яких мені не випадало куштувати ні у Парижі, ні у Відні. Вечірні Чернівці були надто спокійні, життя в них немов завмирало, тільки в ресторанах до ранку вигравали справжні скрипалі-віртуози.»

В міжвоєнний період у готелях виловлювали розбійників і злодіїв. Цікаві факти про призначення ресторанів та готелів Чернівців австрійського періоду подає В. Кожелянко і романі «Срібний Павук». Він розповідає про детективів кримінального бюро Чернівецької квестури поліції Кароля Штефанчука і Гельмута Гартля, які в ресторані закладу «Пажура Нягре» («Чорний орел») влаштували засідку на небезпечного чернівецького розбійника Думітру Кантеміра – «Поганого ворожину такого. Бо мало того, що цей бандитсько кілька місяців тому ледь не перестріляв поліцаїв, які прийшли були його заарештовувати на потайнім помешканні по бульвару Реджеле Кароль, він ще є однофамільцем прешанованої особи – примаря Чернівців полковника Йона Кантеміра». Річ у тому, що у цьому готелі працювала офіціанткою коханка Думітру.

5 липня 1941 року до міста увійшли німецько-румунські війська. Наступного дня у готелі відбулися збори, які один з їх учасників, Ростислав Гузар (син відомого в місті лікаря Володимира Гузара та організаторки

жіночого руху на Буковині Ольги Гузар) описував так: «Коли німецькі і румунські війська окупували Чернівці, мене зустрів член ОУН Войновський Петро, який запропонував мені в обумовлений час прийти на нараду в готель «Чорний орел». 6 липня 1941 р. годині о 9-й вечора я прийшов у готель «Чорний орел», де в залі були збори, на яких були присутні німецькі офіцери ... Ми одержали настанову: 1. Вияснити, де переховуються червоноармійці і повідомити німцям; 2. Вияснити, де знаходиться майно, документи, бензин; 3. Розшукувати всі військові документи і здавати німцям; 4. Вияснити, що роблять румуни. З цієї наради всіх розвезли по домівках на машинах».

Пізніше, у стінах готелю влаштували відділ гестапо. За словами екскурсовода Євгенії Пушкової «Місцевого рабина забрали туди, посадили в ліфт і примусили чистити взуття німецьким офіцерам. А коли підпалили Темпль (сьогодні тут розташований кінотеатр «Чернівці»), вивезли його на ліфті на дах готелю, аби спостерігав за цим».

У румунський період готель продовжував працювати з широкоформатною рекламною етикеткою «PHILIPS RADIO» на даху будівлі.

У своєму статусі готель «Чорний Орел» на Центральній площі проіснував найдовше. У радянський період будівля продовжувала функціонувати в якості готелю під назвою «Верховина».

З 1999 року і по сьогодні тут розташований центральний корпус (№ 1) Чернівецького торговельно-економічного інституту Київського Національного торговельно-економічного університету.